

انجمن منطق ایران

استنتاج بهترین تبیین در سنت عقلی جهان اسلام

مهدی عظیمی

دانشگاه تهران

چکیده: دست کم پیش از سده ششم ه. ق. در فقه و کلام اسلامی دو روش استنتاجی رواج داشته‌اند، به نام‌های (۱) طرد و عکس، یا دَوْران؛ (۲) تقسیم و سبر، یا تردید. فیلسوفان و منطق‌دانان مسلمان، با نگرشی قیاسی، این دو را نامعتبر شمرده‌اند. این جستار، اما، نگرشی غیرقیاسی به این دو را پیش می‌نهد. استنتاج بهترین تبیین یک نوع دلیل غیرقیاسی است مشتمل بر دو مرحله: (۱) تولید فرضیه‌های تبیین‌گر، (۲) انتخاب بهترین تبیین. دَوْران و تردید را می‌توان به پیش‌دیدهایی از استنتاج بهترین تبیین تأویل کرد که، به‌ویژه، روش‌هایی برای مرحله نخست به دست می‌دهند. این خوانش نه تنها دَوْران و تردید را در برابر نقدهای فیلسوفان و منطق‌دانان قابل دفاع خواهد کرد؛ بلکه، از یک سو، به روش‌شناسی طراحان آن دو، چهره‌ای معاصر، و از دیگرسو، به استنتاج بهترین تبیین پیشینه‌ای کهن در فرهنگی کاملاً متفاوت خواهد بخشید. این یافته‌ها برای تاریخ منطق، تاریخ کلام، و حتی تاریخ فلسفه علم، می‌توانند مهم باشند.

دوشنبه ۷ تیر ۱۴۰۰، ساعت ۱۶-۱۷

سخنرانی برخط (آنلاین) از طریق پیوند زیر و انتخاب گزینه‌ی «میهمان» در دسترس است:

<https://www.skyroom.online/ch/ial/monthly>